

5. BÖLÜM

EVLİLİK

*Şu tepe kumlu tepe
Kar yağar sepe sepe
Yârim uykuya dalmış
Uyardım öpe öpe.*

(Bayraktar, 2004 : 164)

Aile; Ebeveyn ve çocuklardan oluşan, en küçük toplumsal birimdir. (Emiroğlu, Aydın, 2003 : 20) Toplumun yapı taşı olan aile kurumu, evlilikle oluşturulur. Köyde evlilik, zamanı geldiğinde mutlaka yapılması gereken bir olaydır.

Şimdi köydeki evlilik yapısına bakalım.

KONUŞULANIN MEDENÎ HALİ VE EVLİLİK ÖZELLİKLERİ

Demografi kısmında konuşulanların çoğunun şu anda evli, eşi ölenlerin oranı yüksek, eşi ölen ve bekâr olanların da var olduğuna değinilmiştir. Bunun yanında evlilikler genelde E1K1 yani hem erkeğin hem de kadının birinci evliliği şeklindedir. Evlilik şekilleri ise hem resmî hem de dinîdir. Evliliğin başladığı aşama da genellikle bunlar yapıldıktan sonra gerçekleştirilen düğündür.

Köyde genelde tek eşlilik tercih edilir. Birden fazla evlilik yapan tek hane başkanı erkek vardır. Bu kişinin ilk eşi resmî ve dinî nikâhlı diğer eşi ise kuma olduğu için nikâhsızdır. 2.eşe dîni nîkah dahi yapılmamıştır. Bu hane başkanı erkeğe ve kumaya

köylülerin yaklaşımı pek olumlu değildir. E1K2 yani birden fazla evlilik yapan iki kadın vardır. Bu kadınların ikinci evliliğini, mecburiyet ya da çaresizlik nedenlerinden yaptıklarının kabul edilmesi yadırganmalarını önlemiştir.

Evlilik Yaşı, genelde kızlar için 18, erkekler için ise 22'dir. Erkeğin askerliğini yaptıktan sonra evlenmesi gerektiğine olan tutum nedeniyle erkeğin evlenme yaşı 20 yaşın üzerindedir. Görüldüğü gibi erkeğin sorumluluklarını yerine getirdikten sonra, ancak çok da fazla gecikmeden evlilik yapması daha uygun görülür.

Evlendikten sonra yerleşme yeri çoğunlukla erkeğin baba evidir. Ancak özellikle tayin-görev vb. nedenlerle erkeğin baba evinden ayrı eve geçişler de olmuştur.

Eskiye nazaran daha az uygulanmakla birlikte kız kaçırma adeti vardır. Ancak kaçma kaçırma şeklinde evlenmiş olan kadınlar görüşmeler esnasında bu tip evlilik şekillerini söylememişlerdir. Kaçarak evlilik yapmak kadınların utanması veya saklaması gereken bir durum olarak algılanır. Oysa bu kişilerin böyle evlilik yapmış oldukları köyde herkes tarafından bilinir ama pek konuşulmaz.

Evlilikler genellikle köy içinden yapılır. Köy dışından yapılan evliliklerde tercih edilen gelin almadır. İlk görüşmelerde akraba evliliğinin çok fazla yapılmadığı söylenmiş, söylene de elde edilen bulgular bu beyânın aksi yönünde olmuştur. Köyde oldukça büyük oranda akraba evliliğine rastlanır. Ancak yeni neslin yaptığı evlilikler, akraba evliliğinden kaçış yönündedir. Değişme bu konuda da kendini göstermeye başlamıştır.

Bu denli akraba evliliği yapılmış olmasına rağmen köyde akraba evliliğinin beraberinde getirdiği sakat çocuğa sahip olma sorunu görülmez. Bu sonuç, akraba evliliğinin negatif sonuçlarına bu köyde rastlanmadığını gösterir. Akraba evliliği yapmak ekonomik, sosyal ve psikolojik bağlılıkların devam etmesine zemin hazırlar. Buna bağlı olarak mirasın yabancıya kalmayarak el değiştirmemesi, kültürel anlaşmazlık sorununun yaşanmaması ve aynı gruba ait olma hissini verdiği psikolojik rahatlık, akraba evliliği geleneğinin terk edilmemesine neden olur. Köyde sayısı oldukça az sakat olan çocuklar ya zihinsel ya da bedensel engellidir. Bu çocukların ebeveynleri arasında akrabalık yoktur.

Köyde kardeşler arası değiştirme yapılarak gerçekleştirilen taygeldi evlilik tipi, birkaç kişide görülmüştür.

Düğüne davet, okuyucu ile erek arası şekerle veya köy konağının hoparlryle yapılır.

Düğünün mekan olarak yapıldığı yer, okul bahçesi, düğün salonu, otel veya orman işletmenin salonudur.

Düğünlerin artık köyden ziyade otelde yapılmasının hem maddi hem de manevi üstünlüğü vardır. Elik Otel'in düğün organizasyonu için talep ettiği fiyat, köylüler için caziptir. Otel düğünleri toplam 500 YTL'ye ml olur. Orkestraya 100, pastaya 100, otele ise 200-300 YTL ödenir. Çoğu zaman pasta kesilmeyip çerez veya kurabiye ve meyve suyu ikram edildiğinden bu miktar daha da düşer. Otelde düğün yapmak, düğünü yapan aileye prestij sağlar. Bunun düğün sahiplerini manevi yönden doyuruculuk yönü vardır. Üstelik düğünlerin buralarda yapılması hem mekn, hem hizmet hem de konfor bakımından daha avantajlıdır. Kimse artık düğün işlemlerinin verdiği zahmeti çekmek istemez.

Bu da kentsel figürlerin kırsal alanlarda kendisini göstererek modernleşmeye giden yolda yavaş yavaş adımlar atılmaya başlandığını yani değişimin olageldiğini gösterir.

Genelde yaz aylarında, hasat sonrası işler bitince yani herkeste para olunca düğün yapılır. Genellikle söz kesme, nişan ve düğün törenlerinde takı takılır. Eskiden takı olarak daha çok altın eşitleri takılırken günümüzde altınla birlikte para da takılır. Düğünde damat takım elbise, gelin ise eskiden urba giyerken günümüzde gelinlik giyer. (Foto 63) Düğün otel veya salonda yapılıyorsa genellikle fotoğraf ve video çekimi yapılır. Ancak eskiden hiç video çekimi yaptıran olmamiş buna karşılık çok az kişi fotoğraf ektirmiştir.

EVLİLİK AŞAMASINDA YAPILAN TÖRENLER

Evlilik aşamasında yapılan törenler; söz kesme, nişan, kız kınası, erkek kınası, dinî nikâh, resmî nikâh, hak alma, düğün, guyo koyma, duvak-semet etme ve üç günlüktür. Bu yörede kız kınası ile erkek kınası ayrı ayrı yapılır. Kız kınasına sadece kadınlar erkek kınasına ise sadece erkekler katılır.

Aşağıda bu aşamalardan bazılarına yer verilecektir.

Kız kınası

*Beni kundaklara sardın
Geceni gündüz eyledin
Ne tatlı ninni söyledin
Canım annem, güzel annem*

...

Köy kadınları ve çocuklar köyde boş bir alanda (Kapalı olan okulun bahçesinde) toplanır. Yöresel müzikler eşliğinde oynanır. Yöresel müzikler genelde Develi, Konyalı, Çekirge vb. şarkı ve türkülerden oluşur. Ortaya bir sandalye konulur. Gelin sandalyeye oturtulur. Gelinin başının üzerine kırmızı bir örtü örtülür. Bu kırmızı örtü, gelin olmanın ilk göstergesidir. *Gelin, boncuklu, kadife, bordo renkli, uzun bir elbise giyinmişti, bu elbisesinin ödünç olduğunu öğrendim.* Kadınlar ‘Yüksek yüksek tepeler’ vb. türküler söyleyerek gelinin etrafında döner. Sesi güzel olan bir köy kadın, yukarıdaki sözleri türkü olarak söylerken gelinin ellerine kına yakılır. (Foto 64) Gelin ağlatılmaya çalışılır. (Foto 65) Söylenen ilâhinin etkisi ile gelin dahil birçok kadın ağlamaya başlar. Kına yakıldıktan sonra gelin içeriye götürülür. Oynamaya devam edilir. (Foto 66) Genelde genç kızların oynaması tercih edilir. Ancak ısrarlar üzerine evli kadınlar da oynar. Bu arada misafirlere gelinin yakınları tarafından çerez dağıtılır *Dağıtılan çerez; leblebi, fıstık, fındıktan oluşup, küçük ağız*

kapalı poşetler içerisine konmuştu. Birkaç saat sonra kına gecesi biter, herkes evlerine dağılır.

Erkek kınası

Kız kınası kadınlar arasında yapılırken erkek için de ayrı bir kına töreni yapılır. Erkek kınası için kadınlar ayrı erkekler ayrı yerde tören yapar. Damat kadınların kendisi için evde yapılan kına eğlencesine katılır. Onlarla tek tek görüşür ve birlikte oynarlar. Erkekler de bu arada bir tepsinin içine çörek koyar. Çöreğin üzerine çırallar dikilir. Damat çıraları yakar. Hazırlanan kına dualar eşliğinde damadın eline yakılır. Bu tören, çalışma yapılan köyde çok uzun yıllardır yapılmasına karşılık diğer köyler arasında yer alan Yukarıoba ve Aşağıoba köylerinde 1982 yılından sonra yapılmaya başlanmıştır.

Düğün yemeği

Düğün yemeğini köyün erkek aşçılarından biri pişirir. Kadınlar da pişirilen yemekleri hazırlar. (Foto 67) Düğün yemeği kadınlara okulda, erkeklere de köy odasında verilir.

Her düğün yemeğinde yapılan mercimek çorbası, sulu et yemeği, pirinç pilavı zeytinyağlı dolma ve baklava ikram edilir. (Foto 68) *Biz oraya vardığımızda yemek yenmeye başlanmıştı. Hemen bize de oturacağımız yer gösterildi ve yukarıda saydığım yemekler sırasıyla servis edildi. Yemekler oldukça lezzetliydi. Yemeğe hemen hemen tüm köy kadınları katılır. Bu köyün en güzel özelliklerinden birisi insanların dargınlıklarını bu tür organizasyonlara dahil etmemeleridir. Bu durumu ‘ Biz kalben dargınız ama her zaman selamlaşırız ve birbirimizin özel günlerinde bulunuruz’ ifadeleriyle açıklarlar.*

Köylü kadınlardan biri, kendisiyle mülakat yaptığım sırada çevresindeki birkaç kişiden mülakat sorularına zorla cevap aldığımızı, bilmedikleri zor sorulara cevap istediğimizi duyduğunu söyleyip böyle bir şeye hakkımız olmadığını söylemiş ve mülakatı bırakmak istemişti. Ancak bu talebine olumlu yanıt verip mülakatı bırakabileceğimizi, böyle bir zorlamanın olmadığını, soruların kolay olduğunu

söyleyip sohbet etmeye başladıktan sonra ikna olmuştu, hatta mülakat bittiğinde sorulardan ve sohbetten çok hoşlandığını ve devam etmesini istediğini söylemişti. Duyduğu asılsız dedikoduları yapanları da 'Cahiller' olarak nitelendirmişti. Mülakat sırasında şimdiki eşi ile ilk evliliği olduğunu söylemişti. Ancak daha sonra köylülerden 2.evliliği olduğunu öğrendim. İşte tam bu noktada iken mülakatı bırakmak istemişti. Düğün yemeğinde kendisiyle karşılaştığımızda bana sarıldı ve kulağıma 'İçimden senin çok başarılı olacağını, iyi puanlar alacağını, geleceğinin çok iyi olacağı geçiyor. Ben seni çok sevdim, senin için dua edeceğim, çok yükseleceksin' dedi ve beni duygulandırdı.

Yemekten sonra kadınlarla sohbet ettikten sonra birkaç köylü kadından çay daveti aldık, çaya gittik. Sonra da bizi ilçede kaldığımız eve bıraktılar. Bizi akşam eve tek kişi bırakmıyordu, mutlaka yanlarına birini alıyorlardı. Bu da dikkatimizi çekmişti. Biz 'emanet' gözüyle baktıkları için her akşam eve mutlaka köyden birileri arabalarıyla bırakıyordu.

Hak alma

Gelini evden çıkarma işlemidir. Bunu için gelinin köyüne gidilir. Gelin evinden çıkarılır. (Foto 69) Gelin ve damat evden çıkar, arabaya binmeden önce hoca eşliğinde topluca dua edilir ve düğünün yapılacağı yere gitmek üzere, silahlar atılarak arabaya bindirilir. (Foto 70) Bu sırada köy çocuklarına şeker atılır. Konvoy eşliğinde düğün mahalline gidilir.

Düğün

Gelin ve damat, hayatları boyunca kardeşleri sayılıp, irtibat halinde olacakları sağdıçlarını daha önceden seçmişlerdir. Sağdıçlar, düğünün sonuna kadar geline ve damada eşlik eder ve yol gösterir.

Düğün mahalline varıldığında kent düğünlerine benzer aşamalar gerçekleştirilir. Gelin ve damat gelin odasına alınır. Orkestra müziği eşliğinde yöresel müzikler

eşliğinde oyunlar oynanır, danslar edilir, gelin ve damat kadınlı erkekli eşler halindeki gruplar tarafından yanan mumların altından geçirilir ve salona alınır. (Foto 71) Gelin ve damat dans eder. (Foto 72)

Takı merasimi başlar. Takı merasimi, takılan takının anonsu yapılarak gerçekleştirilir. Ancak dikkati çeken şey, takılan takıdan daha fazla söylendiğidir. Bu, az miktarda takı takanın gururunun incitilmesini sağlar. Ve düğün sahiplerinin davetlilerinden, ne kadar yüksek miktarda destek aldığıın gösterişini yapmaya vesile olur. Takı merasimi sonrası gelin ve damat tekrar gelin odasına takıları üzerlerinden çıkarılmak üzere götürülür.

Bu sırada eğlence kaldığı yerden devam eder. (Foto 73) Düğünün sonlarına doğru gençlerin isteği üzerine Pop Müziği şarkıları çalınır. Bu da gençlerin değişen kültürel yaşama ayak uydurmaya başladıklarını gösterir. Ancak bunu yaparken kendi kültürlerinden de yoksun kalmazlar.

Kadınlar ve erkekler ayrı yerlerde oturur. Erkekler, çok fazla olmasa da içki de içer.

Her düğünün arkasından gençlerin basit nedenlerden dolayı çıkardığı kavgalara köylüler, alışıktır. *Bu düğünde de kavga çıkmıştı. Kavga çıkar çıkmaz tüm misafirler, bir solukta bizi de alıp oradan uzaklaştılar. Taraflar, jandarmanın gelmesiyle kavgaya son verdiler. Ancak sorunu daha sonra kendi aralarında halledeceklerinden birbirlerinden şikayetçi olmadılar.*

Misafirlere kurabiye ve kutu meyve suyu ikram edilir. (Foto 74) Bir süre daha oyunlar oynandıktan sonra düğün biter. Gelin konvoylar eşliğinde kornalar çalınarak erkeğin köyüne götürülür. Erkekler tarafından akşam namazı kılındıktan sonra damat gelinin odanın önüne götürülür. Dua edilir ve sırtına vurularak gerdeğe gönderilir.

Guyo koyma

Guyo, damat anlamındadır. Guyo koyma ise gerdek gecesi damadın ilâhiler söylendikten sonra gelinin yanına bırakılmasıdır. (Erdoğdu, 1993 : 120) Gelin, önceden hazırlayıp sandığında getirdiği yemekleri gerdek öncesi eşiyle birlikte yer. Bu yemekler genelde tavuk, zeytinyağlı dolma ve baklavadan oluşur. Böylelikle gelin daha ilk geceden eşiini hiçbir zaman aç bırakmayacağını ve güzel yemekler yapabildiğini kanıtlamış olur. Gelinin sandığa yemek koyup getirmesi de kadınlar arasında ‘guyo koyma’ olarak adlandırılır. Bu geleneğin işlevini bir başka açıdan değerlendirmek gerekirse düğün günü sabahtan akşama kadar çok yoğun bir programdan geçen çift, akşama kadar acıkmış olacaktır. Ve baş başa ilk yemeklerini bu özel gün öncesi yiyeceklerdir.

Duvak-Semet etme

Gerdek gecesinin ertesi günü köy kadınlarına yemek vermek üzere eve çağrılır. Bu tören ancak gelin bakire çıkmışsa yapılır. Eve gelen kadınlar yemek yerler ve eğlenirler.

Üç günlük

Düğünden sonra üçüncü gün gelin, damat ve tüm aile üyeleri kızın ailesinin evini ziyaret eder. Bu ziyarete ‘üç günlük’ denir.

(Evlilik özellikleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Ayça Sıcakkanlı, Gözde Gürler Lisans Bitirme Tezi, 2006)